

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА
ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ**

Қўлёзма ҳуқукида

УДК: 005.74:334.021(575.1)

СУЛАЙМОНОВ ФАРРУХ РАХИМЖОН ЎҒЛИ

**ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИК ЛОЙИҲАЛАРИНИ БОШҚАРИШ
МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ**

08.00.13. – «Менежмент»

Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (Doctor of Philosophy)
илмий даражасини олиш учун таёрланган
ДИССЕРТАЦИЯ

Илмий раҳбар: Эшов Мансур Пулатович
иқтисодиёт фанлари доктори, профессор

Тошкент шаҳри – 2024 йил

МУНДАРИЖА

КИРИШ	3
I-БОБ. ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИК ЛОЙИҲАЛАРИНИ БОШҚАРИШ МЕХАНИЗМЛАРИНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ ВА ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ	13
§1.1. Давлат-хусусий шериклик лойиҳаларининг мазмун-моҳияти, илмий-назарий асослари.....	13
§1.2. Давлат-хусусий шериклик лойиҳаларини амалга ошириш ва бошқариш механизмининг ташкилий-ҳуқуқий асослари.....	27
§1.3. Давлат-хусусий шериклик лойиҳаларини бошқариш ва амалга ошириш борасида хориж тажрибаси.....	37
Биринчи боб бўйича хулоса.....	50
II-БОБ. ЎЗБЕКИСТОН ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИГИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТАҲЛИЛИ	52
§2.1. Давлат-хусусий шериклигини тартибга солишга оид қонунчиликнинг ривожланиши.....	52
§2.2. Олий таълим муассасаларида талабаларни турар жойлари билан таъминлашнинг ўсиши.....	67
§2.3. Олий таълим соҳасида ДХШ лойиҳаларини амалга ошириш таҳлили..	86
Иккинчи боб бўйича хулоса	99
III-БОБ. ДАВЛАТ-ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИК ЛОЙИҲАЛАРИНИ БОШҚАРИШ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ	101
§3.1. Давлат-хусусий шериклигини ташкил этишда хорижий тажрибани жорий этиш	101
§3.2. Ўзбекистон Республикасида давлат-хусусий шериклигини ривожлантириш йўллари	116
§3.3. Ўзбекистон Республикасида олий таълим соҳасида давлат-хусусий шериклини ривожлантириш истикболлари.....	130
Учинчи боб бўйича хулоса.....	149
ХУЛОСА	151
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	156
ИЛОВАЛАР	165

КИРИШ

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Жаҳон иқтисодиётида ҳозирги кунда давлат-хусусий шериклик (ДХШ) тамойили остида амалга оширилаётган лойиҳалар давлат гарданидаги юкни камайтиришнинг энг самарали усулларида ҳисобланади. Жаҳон банки маълумотларига кўра, 2023 йилда дунёнинг 44 мамлакида таълимни ривожлантириш учун умумий қиймати 36 млрд 432 миллион доллар бўлган 154 та ДХШ шартномалари тузилган. Шартномалар қиймати бўйича энг йирик буюртмачи давлатлар топ-5 талиги рўйхатида Хитой, Филиппин, Бразилия, Ҳиндистон, Миср турибди. Жаҳон банки маълумотларига кўра, 2022 йилда Норвегияда 6,6 фоиз, Чилида 6,5 фоиз, Исроилда 6,2 фоиз, Австралияда 6,1 фоиз, Буюк Британия ва АҚШ да 6,0 фоиз миқдорида маблағлар мамлакатнинг ялпи ички маҳсулотга нисбатан таълимга сарфланган энг юқори харажатларни қайд этилганлигини кўриш мумкин¹.

Жаҳонда ДХШ муаммоларини ўрганиш ва ривожлантиришга қаратилган кўп сонли илмий тадқиқотлар олиб борилмоқда. Турли мамлакатларда ҳар битта соҳада ДХШ тамойили остида амалга ошириладиган лойиҳаларда қандай фойдаланиш мумкинлигига изланишлар олиб борилмоқда, яъни соғлиқни сақлаш, транспорт (автомобиль йўллари, темир йўллар ва портлар) ва таълим соҳасида (объектларни қуриш, реконструкция қилиш) хизматларини яхшилаш учун ДХШ асосида хусусий компаниялар билан лойиҳаларни амалга оширишга қаратилган. Шу боис, ДХШ тамойили остида амалга ошириладиган механизмини такомиллаштириш бўйича назарий ва амалий тадқиқотлар олиб бориш долзарб масалаларидан бир ҳисобланади.

Ўзбекистон иқтисодиётида бугунги кунда ДХШ асосида таълим тизимини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон ги Фармони билан тасдиқланган Давлат дастурига мувофиқ, ДХШ

¹<https://genderdata.worldbank.org/en/indicator/se-xpd-totl-gd-zs?view=bar&year=2022>

тамойили остида амалга ошириладиган лойиҳаларда жумладан, транспорт, энергетика, таълим, соғлиқни сақлаш, экология, коммунал хизматлар, сув хўжалиги ва бошқа соҳаларда 154 та давлат-хусусий шериклик лойиҳалари қиймати қарийб 14 млрд. доллардан иборат бўлган ДХШ амалга ошириш белгиланган бўлиб, шулардан 6 та лойиҳа таълим соҳасига тўғри келади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сонли Фармонида олий таълим соҳасида ДХШ асосида ҳудудларда давлат ва нодавлат олий таълим муассасалари ташкил этиш билан олий таълим камров даражасини 50 фоиздан ошириш вазифаси қўйилган. Ана шу вазифаларни самарали ҳал этиш олий таълим тизимида ДХШ лойиҳаларини бошқариш механизмларини такомиллаштиришни тақозо этади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сонли, “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сонли ги фармонлари, “Давлат-хусусий шерикликни ривожлантиришнинг ҳуқуқий ва институционал базасини яратиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида” 2018 йил 20 октябрдаги ПҚ-3980-сонли, “Ўзбекистон Республикасида 2024-2030 йилларда давлат-хусусий шерикликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2024 йил 30 августдаги ПҚ-308-сонли қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 26 апрелдаги 259-сон “Давлат-хусусий шериклик лойиҳаларини амалга ошириш тартибини такомиллаштириш тўғрисида”ги қарори ҳамда бошқа соҳага тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишда ушбу диссертация тадқиқоти муайян даражада хизмат қилади.

Тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг устувор йўналишларига мослиги. Ушбу диссертация